

ספר הכוזרי: מאמר שלישי

מאת: ר' יהודה הלוי

תרגום: יהודה אבן תיבון

מט.

אמר החבר: הטמאה והקדשה שני ענינים זה כנגד זה, לא ימצא האחד אלא בהמצא השני, ומקום שאין קדשה אין טמאה, כי ענין הטמאה איננו כי אם דבר שאסור על בעליו לנגע בדבר מדברי הקדשה ממה שהוא מקדש לאלהים, כמו: הכהנים ומאכלם ומלבושם והתרומות והקרבנות ובית המקדש וזולת זה הרבה. וכו' ענין הקדשה: דבר שאסור על בעליו לנגע בדברים רבים ידועים ומפרסמים, ורב מהם תלויים במעמד השכינה, וכבר חסרנו אותה. ומה שאצלנו היום מאסור שכיבת הנדה והיולדת, אינו מפני הטמאה אבל היא מצוה גרידא מאת הבורא, וכן מה שאצלנו מהרחקת האכילה עמה ולהשמר מקורבתה, אין זה כי אם מניעות וסיגות שלא יתגלגל הענין לשכב עמה. אבל חובות הטמאה בטלו ממנו מפני שאנו בארץ טמאה ואויר טמא. וכל שכן מה שאנו משתמשין בו מהקברות והשרצים והמצרעים והזבים והמתים וזולת זה. וכן אסורה עלינו הנבלה ולא מפני טמאתה אבל מצוה גרידא באסור הנבלה, ותנאי הטמאה תוספת. ולולא שאמרו: עזרא תקן טבילה לבעלי קריו, לא היינו חייבין בה חובת התורה אך חיוב טהרה ונקיות. ואם הם מקבלים אותה על עצמם לענין הנקיות, אין גנאי בזה מבלתי שיקבלוה ל'תורה', ואם לא, – כָּבֵר הם מתחבמים מסכלות מהם ומשנים התורה וגורמים למינות, רצוני לומר: חלוק הדעות, אשר הוא שרש הפסדת האמה ויציאתה מ'תורה אחת ומשפט אחד', כי כל אשר נקל בו אנחנו על עצמנו מהשתמש בשבתות ובביתנו בערוב, ואם הוא דבר שאינו נאה, יקל אצל מה שתסבב דעתם מהמחלקת והכפרנות עד שיהיה בבית אחד עשרה אנשים בעשר דעות. ואם לא היו המצות אצלנו קשורות בגבולים שלא יעברום, לא היה מבטח מהפנס בה מה שאין ממנה, ויוצא ממנה קצת מה שיש בה, בעבור שהוא לוקח בהקשו וטעמו. ויקל בעיני הקראים הנאת עבודה זרה מכסף וזהב וקטרת ויין, ועל האמת – המות מבלעדי זה טוב. ויקשה בעיניו שיהנה מהחזיר אפלו ברפואה, ועל האמת – הוא מהעברות הקלות, חייב בהם מלקות. וכן יקל על הנזיר אכילת הצמוקים והענבים יותר מהשכרות משכר הדבש או שכר התפוחים, והאמת הפך זה, כי האסור אינו אלא במה שיצא מהגפן בלבד, ואין הכוונה אסור השכרות באשר יעלה במחשבה, אבל האלהים יודע ונביאיו ובחוריו. ולא יתכן להחזיק בסכלים אנשי הקבלה או אנשי הסברא בזה, כי מלת שכר גלויה וידועה,

וּקְבִילוּ שְׁיִין וְשָׁר הָאָמוֹר בַּהֲנִים כּוֹלֵל כָּל מִינֵי שָׁר וְשְׁיִין וְשָׁר הָאָמוֹר בְּנִזְר
אֵינּוּ כִּי אִם מַעֲסִיס הַיֵּין. וְלִמְצוֹת גְּבוּלִים מְדַקְדְּקִים עֲלֵיהֶם בְּחֻמָּה וְאִם לֹא
יֵרְאוּ בְּמַעֲשִׂים נְאִים, וְהִזְרִיז יֶרְחַק מֵהֶם מִבְּלֵי שְׁיִאָסוֹר אוֹתָם, כְּמוֹ בְּשׂוֹר כֶּסֶס, כִּי
אֲשֶׁר הוּא מִתָּר בְּעִבּוֹר שְׁאִינוֹ בְּטוּחַ מִמוֹת הַבְּהֵמָה הַהִיא, וְלֹאֹמֵר שְׁיִאֵמֵר כִּי
תִּרְפָּא וְהִתְרָה. וְהִטְרָפָה שְׁנִירָאִית בְּרִיאָה אֲסוּרָה, מִפְּנֵי שְׁיִישׁ לָהּ חֲלֵי מִמִּית מִבְּלֵי
סִפְקָא, וְלֹא יִתְכּוֹן שְׁתַּחֲיָה מִמֶּנּוּ וְלֹא שְׁתַּרְפָּא, וְנִאֲסָרָה, וְעַם הַסְּבָרָא וְהַהֲתַחֲכָמוֹת
יִשׁוּבוּ הַדִּינִין הָאֵלּוּ בַּהֲפָף. עַל כֵּן לֹא תִהְיֶה אַחַר סְבָרְתָךְ וְהִקְשָׁתָךְ בְּתוֹלְדוֹת
הַמְצוֹת, כִּי תִפְּלֵן בְּסִפְקוֹת יְבִיאוּךָ לְמִינוֹת, וְלֹא תִסְכִּים דַּעְתָּךְ עִם חֲבָרִיךָ בְּדַבָּר
מֵהֶם, כִּי לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי אָדָם סְבָרָא וְהִקְשָׁה. אֲמַנְם צָרִיךְ שְׁתַּעֲיִן בְּשָׂרָשִׁים מִן
הַמְקַבֵּל וְהַכְּתוּב וְהַהֲקָשׁוֹת הַנּוֹהֲגוֹת עַל הַסֵּדֶר הַמְקַבֵּל לְהַשִּׁיב הַתּוֹלְדוֹת אֶל
הָאָבוֹת, וְיִמָּה שְׁיִוְצִיאָךְ אֵלָיו, הָאֲמֵן בּוֹ, וְאִם יִהְיֶה רְחוּק אֶצֶל סְבָרְתָךְ וּמִחֲשַׁבְתָּךְ,
כְּאֲשֶׁר תִּרְחִיק הַמִּחְשָׁבָה וְהַסְּבָרָא הַעֲדָר הַרְקוֹת, וְהַהֲקָשׁוֹת הַשְּׁכָלִיּוֹת מִחִיבּוֹת
זֶה. וְכֹאֲשֶׁר תִּרְחִיק הַסְּבָרָא שְׁיִכּוֹל לְהַתְחַלֵּק הַגּוֹף לְאִין תְּכָלִית, וְהַהֲקָשָׁה
הַשְּׁכָלִית מִחִיבָתָה זֶה. וְכֹאֲשֶׁר תִּרְחִיק הַמִּחְשָׁבָה שְׁהָאֲרָץ בְּדוּרִית, וְשֶׁהִיא חֲלֵק
אֶחָד מִמָּאָה וְשָׁשִׁים וְשֵׁשׁ מַעְגוּל הַשָּׁמֶשׁ, וְכָל מָה שְׁיִישׁ בְּמוֹפְתֵי הַתְּכּוּנָה, מִמָּה
שְׁתִּרְחִיקוּהוּ הַמִּחְשָׁבָה. כִּי כָּל מָה שֶׁהִתִּירוּ חֻכְמִים לֹא הָיָה לְסְבָרְתָם וְלֹא בְּמָה
שְׁנִירָאָה לְדַעְתָּם, אֲךָ בְּתוֹלְדוֹת הַחֻמָּה הִירוּשָׁה וְהַמְקַבֵּלֵת אֶצְלָם, וְכָל מָה
שְׁאָסְרוּ כֵּן. וְיִמֵּי שְׁנִילָאָה מִהַשִּׁיג חֻכְמָתָם וְלִקַּח דְּבָרֵיהֶם בְּטַעְמוֹ וּסְבָרְתוֹ, יִהְיוּ
נְכָרִים בְּעֵינָיו כְּאֲשֶׁר הֵם דְּבָרֵי הַטְּבַעִיִּים וְהַגְּלִגְלִיִּים נְכָרִים בְּעֵינָיו עִמֵּי הָאֲרָץ.
וְהֵם כְּשֶׁמְדַקְדְּקִין בְּגְבוּלֵי הַדִּינִין וְיִזְרוּ הַהֲתָר וְהָאָסוּר בְּאֲמַתַּת הַדִּין, מִרְאִים לָךְ
מָה שְׁאִינוֹ נֹאָה מִהַגְּבוּלִים הָהֵם, כְּאֲשֶׁר הֵם מְגַנִּים אֲכִילַת בְּשׂוֹר כֶּסֶס, וְהוֹצֵאת
מִמוֹן בְּתַחֲבוּלוֹת הַדִּינִים וְהַתְּרַת הַהֲלִיכָה בְּשַׁבָּת בְּתַחֲבוּלוֹת מִן הָעֵרֻב, וְהַתְּרַת
הַנְּשִׂים בְּתַחֲבוּלוֹת שְׁהַנְּשׂוּאִים מְתָרִים בָּהֶם, וְהַתְּרַת הַשְּׁבוּעוֹת וְהַנְּדָרִים בְּמִינֵי
הָעֵרֻמוֹת, אֲשֶׁר הֵם עוֹבְרִים אֶצֶל הָעֵינִין הַדִּינֵי מִבְּלֵי הַהֲשַׁתְּדָּלָה הַתּוֹרָה. וְשְׁנֵי
הָעֵינִינִים צָרִיךְ אֲלֵיהֶם. כִּי אִם תִּיַחַד הָעֵינִין הַדִּינֵי, יַעֲבְרוּ בְּגְבוּלֵי מִינִים
מִהַתְּחַבּוּלוֹת, לֹא יִתְכּוֹן לְקַשְׁרָם, וְאִם תַּעֲזֹב הַגְּבוּלִים שֶׁל דִּינִים אֲשֶׁר הֵם סִיג
הַתּוֹרָה וְתִסְמַךְ עַל הַהֲשַׁתְּדָּלָה, יִהְיֶה סִבָּה לְמִינוֹת וְיֵאבֵד הַכֹּל.

ב.

אֲמַר הַכּוֹזָרִי: כִּי שְׁהַדְּבָר כֵּן. אֲנִי מוֹדָה לְרַבֵּי שְׁמַקְבֵּץ אֱלֹהֵי שְׁנֵי הַפְּנִים,
בְּיִתְרוֹנוֹ עַל הַקְּרָאִים בְּנִירָאָה וּבְנִסְתָּר, וְיִהְיֶה עִם זֶה טוֹב לִבּ בְּתוֹרָתוֹ, בְּעִבּוֹר
שֶׁהִיא מְקַבֵּלֵת מִחֻמָּים מְאֻמָּתִים שְׁחֻכְמָתָם מֵאֵת הָאֱלֹהִים, כִּי הַקְּרָאִי, וְאִם תִּגְיַע
הַשְּׁתַּדְּלוּתוֹ מָה שְׁתִּגְיַע, לֹא יִיטֵב לְבוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַשְּׁתַּדְּלוּתוֹ סְבָרָא
וְהִקְשָׁה, וְלֹא יִבְטַח שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא, הוּא הַנְּרָצָה אֶצֶל הַבוּרָא, וְיִדַע כִּי בְּעַמִּים
הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מְשַׁתְּדִלִים יוֹתֵר מִהַשְּׁתַּדְּלוּתוֹ. אֲבָל נִשְׂאָר לִי לְשֵׂאל אוֹתָךְ בְּעֵרֻב
וְהוּא קְלוֹת בְּמַצּוֹת הַשַּׁבָּת, אִיךָ יִתִּיר מָה שְׁאָסְרוּ הַבוּרָא בְּתַחֲבוּלָה הַהִיא הַנְּקַלָּה
וְהַפְּחוּתָה.

נא.

אמר החבר: חס ושלום שייסבימו המון חסידים וחכמים על מה שיתיר קשר מקשרי התורה, אך הם מזרזים ואומרים: 'עשו סג לתורה'. ומן הסיגות שסיגו, שאסרו ההוצאה וההכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים ובהפך, מה שלא אסרה זה התורה, ואחר בן גלגלו בסג הוא גלגול להרוחה, כדי שלא תחשב השתדלותם בתורה, ושיהיה רוח לבני אדם בהשתמשם ולא יגיעו אל הרוח שהוא אלא ברשות, והרשות הוא עשות הערוב, כדי שתהיה הפכה בין המתר לגמרי ובין הסיג ובין האסור.

נב.

אמר הפוזרי: כבר הספיק לי זה. אבל לא חזקה אצלי מלאכת הערוב עד שתהיה מחברת בין שתי רשיות.

נג.

אמר החבר: אם בן לא חזקה אצלה המצוה כלה. החזק בעיניו התרת הנכסים והממון והבעלים והעבדים בלקיחת הקנין והצואה, והתרת האשה ואסורה אחר שהיתה מתרת באמרו: 'תהא לי מקדשת', והתרתה אחר שהיתה אסורה באמרו: 'כתבו וחתמו ותנו גט', וכל מה שיש בתורת כהנים ממה שהשלמתם תלוי במעשה מן המעשים או בדבר מן הדברים, וצרעת הבגד והבית התלוי במאמר הכהן 'טמא' או 'טהור'. וכל המשכנה לא חלה הקדשה עליה אלא בהקמת משה את המשכן והמשיחה בשמן המשחה, וכן הכהנים לא חלה הקדשה עליהם אלא במלואים ובתנופה, והלויים בטהרה והתנופה, וטהר השמאים במי נדה שבו אפר הפרה ואזוב ושני תולעת ועץ ארז, וחטוי הבית בשתי צפרים חיות והמלאכה ההיא. וכפור העונות ביום הכפורים וטהרת מקדש מהטמאות בשעיר עזאזל עם המעשים התלויים בו, וברכת בני ישראל בנשא אהרן את ידיו ובאמר: 'וברכה ה'. והיה חל עם כל מעשה מהמעשים האלה הענין האלהי, כי מעשי התורה כהויות הטבעיות, כלם משערות מאת הבורא, ואין שעורם ביכלת בשור ודם, באשר תראה ההויות הטבעיות, משתערות ומתאזנות ונערכות בהמזגם מן הטבעים הארבעה, ובמעט דבר ישלמו ויתכנו ותחול בהם הצורה אשר היא ראוייה להם מחיים וצמחים ויהיה לכל מזג הצורה שהיא ראוייה לו, ובמעט דבר יפסד. הלא תראה הביצה שייפסדה מקרה מעט מחם גדול או קר או תנועה, ולא תקבל צורת האפרוח, וישלימנה חמום התרנגלת אותה שלשה שבועות ותחול בו הצורה על השלמות. ומי זה אשר יוכל לשער המעשים עד שיחול בהם הענין האלהי כי אם האלהים לבדו. וכמו זה טעו בעלי הכמיה והרוחניים. הכמיים חשבו שישערו האש הטבעית במשקליהם עד שיהיה להם מה שירצו ותהפך להם העצמים, באשר פעשה אש החם הטבעי בחיים אשר יתפך המזון לדם ובשור ועצם ושאר

הַאֲבָרִים; וְטוֹרְחִים לְמִצָּא בְּאֵשׁ הַזֹּאת. וְהִתְעוּ אוֹתָם נְסִיווֹנוֹת שְׁמֻצָּאוֹ אוֹתָם בְּמִקְרָה לֹא מִשְׁעוֹרָם, בְּאֲשֶׁר נִמְצָא הָאָדָם נִהְיָ מִהֲנַחַת הַשְּׁכֵבֶת זָרַע בְּרָחִם. וְהַרוֹחַנִיִּים בְּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מֵאָדָם עַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַ שְׁהִיָּה נֶעֱשֶׂה לָהֶם בְּקִרְבָּנוֹת, מִהֲרָאוֹת הָאוֹתוֹת הָאֱלֹהִיּוֹת, חָשְׁבוּ כִּי הֵתְחַלָּה אִמָּנָם הִיא מִהֲמַחְקָר וְהַחֲפוּשׁ, וְשֶׁהַנְּבִיאִים אִמָּנָם הָיוּ חֲכָמִים מְחֻכְמָיִם וּמְשִׁיגִים הַפְּלֹאוֹת הֵם בְּהַקְשָׁתָם וְקוּי שְׁיִשְׁעֲרוּ הֵם גַּם בֶּן קִרְבָּנוֹת בְּעֵתִים יְדוּעִים וּמִבְּטִים כּוֹכְבֵיִים, כִּפִּי מֵהַ שְׁהִיָּאָה אֵלָיו סְבָרְתָם עִם מַעֲשִׂים וְקִטְרֹת, עַד שְׁעוֹשִׁין סְפָרִים לְכּוֹכְבִים וְזוֹלֹת זֶה מִמֵּה שְׁזָכְרוּ אֶסוּר. וְזוֹלֹת אֵלֶּה – בְּעֲלֵי הַשְּׁמוֹת, בְּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ עַל נְבִיא שְׁדָבַר בְּכֹה וְכֹה וְנֶעֱשֶׂה לוֹ הַפְּלֵא שְׁנֶעֱשֶׂה, חָשְׁבוּ כִּי הַדְּבוּר הַהוּא הוּא סֶבֶה בְּפִלֵּא הַהוּא וְחִתְרוֹ זֶה לְרִיק. אֵין הַעוֹשֶׂה כְּמִטְבֵּעַ. הַמַּעֲשִׂים הַתּוֹרִיִּים דּוֹמִים לְטַבְעֵיִים, אֵינָהּ יוֹדֵעַ תְּנוּעוֹתָם וְתַחֲשָׁבָם תְּהוּ, עַד שְׁתִּרְאֶה הַתּוֹלְדוֹת וְתִרְוִמָם מִנְהִיגָם וּמְנִיעָם וְתִיַחַד לוֹ הִיכָלֶת. בְּאֲשֶׁר אִם לֹא הָיִיתָ שׁוֹמֵעַ מֵעוֹלָם 'מִשְׁגָּל' וְלֹא יִדְעָתוֹ וְלֹא יִדְעָתָהּ הַתּוֹלְדָה מִמֶּנּוּ, וְתִרְאֶה עֲצָמָה בְּזָקֵק אֶל הַכְּעוּר שְׁבִאֲבָרֵי הָאֲשֶׁה, וְאַתָּה יוֹדֵעַ מֵהַ שְׁיִשׁ בְּקִרְבָּתָהּ מִהַפְּחִיתוֹת, וּמֵהַ שְׁיִשׁ בְּבִנְיָעוֹת אֶל הָאֲשֶׁה מִהַגְּרִיעוֹת, הָיִיתָ נִפְלֵא וְאוֹמֵר: אֵין הַתְּנוּעוֹת הָאֵלֶּה אֵלֶּה תְּהוּ וְשִׁגְעוֹן, עַד שְׁתִּרְאֶה 'דְּמִיוֹנָהּ' בּוֹלֵד מִן הָאֲשֶׁה יִפְלֵא אוֹתָהּ הַדְּבָר וְתַחֲשָׁב כִּי אַתָּה עֲזַרְתָּ הַיְצִיָּה, וְשֶׁהִיוֹצֵר בֶּן בְּזָה יִשׁוּב הָעוֹלָם. וְכֵן הֵם הַמַּעֲשִׂים הַתּוֹרִיִּים הַמְּשַׁעְרִים מֵאֵת הָאֱלֹהִים. תִּשְׁחַט הַכְּבֹשׁ עַל הַדְּמִיוֹן, וְתַתְּלַכְלַךְ בְּדָמוֹ וְהַפְּשֻׁטוֹ וּבְרַחֲיִצַת מַעֲיוֹ וְהַדְּחָתוֹ וְנִתּוּחוֹ וְזִרְיָקַת דָּמוֹ וְעִרְיַכַת עֲצָיו וְהַקְּדַת אֲשׁוֹ וּמַעֲרַכְתּוֹ, וְאֵלָיו לֹא הָיָה בְּמִצּוֹת אֱלֹהִים, הָיִיתָ לוֹעֵג לְמַעֲשִׂים הָאֵלֶּה, וְהָיִיתָ חוֹשֵׁב כִּי הֵם מְרַחֲקִים מִן הָאֱלֹהִים לֹא מְקִרְבִים, עַד שְׁכַפְּאֲשֶׁר יִשְׁלַם כְּרָאוּי וְתִרְאֶה הָאֵשׁ הַשְּׁמִימִית אוֹ תִמְצָא בְּעֲצָמָה רוּחַ אַחֲרֵת לֹא הָיִיתָ רָגִיל בָּהּ, אוֹ חִלּוֹמוֹת אִמְתִּיּוֹת אוֹ 'גְּדוּלוֹת' תִּדַּע כִּי הֵם תּוֹלְדוֹת מֵהַ שְׁהַקְּדַמְתָּ, וְהַדְּבָר הַגְּדוֹל אֲשֶׁר בּוֹ דְּבַקְתָּ, אֵלָיו הַגְּעָתָהּ. וְאֵל יִקְשֶׁה בְּעִינֶיךָ אִם תָּמוֹת אַחֲרֵי אֲשֶׁר דְּבַקְתָּ בּוֹ, כִּי אֵין מוֹתָהּ כִּי אִם כְּלוֹת הַגּוֹף בְּלִבָּד, אֲבָל הַנְּפֹשׁ שְׁהַגִּיעָה אֶל הַמַּעֲלָה הַהִיא אֵין לָהּ יְרִידָה מִמֶּנָּה וְלֹא רִחַק מִן הַמְּדַרְגָּה הַהִיא. וְנִתְבָּאֵר מִזֶּה כִּי אֵין קוֹרְבָה אֶל הָאֱלֹהִים אֵלֶּה בְּמִצּוֹת הָאֱלֹהִים. וְאֵי אֲפֹשֶׁר לְדַעַת מִצּוֹת אֱלֹהִים אֵלֶּה מְדַרְךְ נְבוּאָה לֹא בְהַקְשָׁה וְלֹא בְסִבְרָא, וְאֵין בִּינֵינוּ וּבֵין הַדְּבָרִים הֵם קוֹרְבָה אֵלֶּה בְּקִבְלָה הַנְּאֻמָּה. וְאֲשֶׁר מְסִרוּ לָנוּ הַמִּצּוֹת הֵם, לֹא הָיוּ יַחֲדִידִים אֲבָל הָיוּ רַבִּים וְחֻכְמָיִם וְגְדוּלִים שְׁהַגִּיעוּ הַנְּבִיאִים, וְאֲפִלוּ לֹא הָיוּ כִּי אִם הַכְּהֻנִים וְהַלְוִיִּים וְהַדְּקָנִים, אֲשֶׁר הָיוּ נוֹשְׂאִים הַתּוֹרָה, וְלֹא פָּסְקוּ מִמִּשָּׁה.